

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ СИСТЕМИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті охарактеризовано складові системи антикризового управління сільськогосподарським підприємством.

Ключові слова: криза, антикризове управління, система антикризового управління.

Abstract

The article characterizes the components of the system of crisis management of an agricultural enterprise.

Keywords: crisis, crisis management, crisis management system.

Вступ

Більшість кризових явищ, що виникають на підприємствах незалежно від їхньої галузі чи сфери діяльності, значною мірою зумовлені впливом зовнішнього середовища. Ці фактори здебільшого неконтрольовані для підприємства, оскільки його здатність впливати на них є обмеженою або взагалі відсутньою. У несприятливих умовах криза може поставити підприємство на межу банкрутства, призвести до втрати прибутковості та унеможливити технічну модернізацію чи випуск конкурентоспроможної продукції. Це, своєю чергою, загрожує повною втратою життєздатності суб'єкта господарювання. Подолання кризового стану є керованим процесом, успіх якого залежить від своєчасної ідентифікації кризи та застосування ефективних управлінських заходів. Антикризове управління займає ключове місце серед завдань, які сьогодні постають перед українськими підприємствами.

Результати дослідження

У сучасних умовах, які характеризуються складними геополітичними та геоекономічними викликами, що впливають на функціонування національної економіки, підприємств та бізнес-структур різних галузей, для забезпечення високого рівня економічної безпеки необхідно впроваджувати комплекс превентивних і ліквідаційних заходів, які становлять основу системи антикризового управління [1, с. 155].

Для успішної реалізації системи антикризового управління в умовах воєнного стану необхідно забезпечити максимально швидке прийняття рішень. Динаміка змін ситуації вимагає оперативного реагування, адже затримки можуть спричинити значні фінансові втрати. Це зумовлює необхідність використання комплексного підходу, який спрямований на розробку оптимальних управлінських рішень, що забезпечують стабільність функціонування та розвиток підприємства [2, с. 37].

Система антикризового управління включає три основні підсистеми: інформаційну, мотиваційну та операційну [3, с. 13].

Інформаційна підсистема передбачає моніторинг, діагностику, збір, аналіз і узагальнення інформації про потенційні загрози. Це дозволяє вчасно виявляти «сигнали» кризових явищ, що є основою для прийняття управлінських рішень.

Мотиваційна підсистема орієнтована на забезпечення цілеспрямованості діяльності підприємства, раціональне використання ресурсів, уникнення помилок і ґрунтовний аналіз ситуації. Її ключовими принципами є професіоналізм, обережність та економія.

Операційна підсистема охоплює структурні характеристики та особливості виробничих процесів підприємства. Вона включає програмно-цільове планування (розробку інвестиційних програм, бізнес-

планів), технічне регулювання, стандартизацію та сертифікацію. Ці інструменти мають адміністративний характер і є обов'язковими для виконання на рівні підприємства [3, с. 13].

Синергія взаємодії цих підсистем забезпечує стійкість підприємства перед кризовими викликами, формуючи базу для довгострокового розвитку.

Особливості антикризового управління значною мірою залежать від організаційно-правової форми підприємства, яка визначає принципи інвестування, залучення позикових коштів і отримання державної підтримки. Водночас для всіх суб'єктів господарювання характерна спільна логіка дій у кризових ситуаціях. Цей алгоритм включає прогнозування ризиків, проведення антикризових процедур, розробку програм фінансового оздоровлення, прийняття та реалізацію управлінських рішень, а також облік і контроль результатів.

Незважаючи на це, сільськогосподарські підприємства часто стикаються з обмеженнями у сфері антикризового управління. До основних проблем належать відсутність професійно підготовлених кадрів, низька обізнаність щодо методології та практики здійснення антикризових заходів, недооцінка соціальної відповідальності та відсутність комплексної операційної системи управління. Подолання цих перешкод потребує цілеспрямованих дій у напрямку підвищення кваліфікації персоналу, впровадження сучасних підходів до управління та створення ефективної антикризової культури.

Формування системи антикризового управління починається з діагностики стану підприємства, яка включає аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища, виявлення сильних та слабких сторін підприємства, а також оцінку потенційних ризиків, які можуть спричинити кризу. На цьому етапі важливо виявити кризові ознаки, що можуть проявлятися у фінансових, операційних або організаційних показниках, таких як низька рентабельність, зниження обсягів виробництва чи плинність кадрів [4].

Наступним кроком є визначення стратегії антикризового управління, яка може включати превентивні заходи для раннього виявлення кризових явищ, компенсаційні дії для мінімізації збитків, а також реструктуризацію виробництва, оптимізацію витрат та впровадження нових технологій. Паралельно необхідно організувати систему моніторингу та контролю, яка базується на регулярному аналізі ключових показників ефективності, використанні інформаційних систем для збору та обробки даних, а також створенні робочих груп для управління ризиками.

Розробка плану дій у разі кризових ситуацій охоплює оперативні заходи для швидкого реагування, середньострокові дії для стабілізації підприємства та стратегічні зміни, спрямовані на запобігання повторення кризи. До основних складових системи антикризового управління відносяться організаційна структура, яка передбачає виділення відповідальних осіб за антикризове управління та забезпечення координації між відділами. Фінансове управління включає створення резервів, оптимізацію структури боргу та кредитного портфеля. Управління ризиками охоплює страхування ключових ризиків та розробку алгоритмів дій у випадку природних або економічних катастроф. Кадрова політика спрямована на підвищення кваліфікації персоналу, мотивацію та забезпечення стабільності кадрового складу. Важливим аспектом також є впровадження інновацій, зокрема сучасних агротехнологій та інформаційно-комунікаційних систем для управління.

Очікуваними результатами формування системи антикризового управління є зниження впливу кризових факторів на підприємство, підвищення конкурентоспроможності на ринку та забезпечення стабільного економічного розвитку навіть в умовах нестабільного середовища.

Висновки

Отже, в умовах сучасної невизначеності та значної ймовірності виникнення кризових явищ, управління суб'єктами господарювання аграрного сектору потребує проактивного підходу, що ґрунтується на стратегічних методологіях та превентивних діях. Ефективна система антикризового управління окреслює цілеспрямовану діяльність керівників підприємства, а її застосування має включати як інформаційні ресурси, так і конкретні прийоми та методи, спрямовані на попередження, пом'якшення та розв'язання кризових ситуацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дурман М. О., Дурман О. Л. Сутність антикризового управління та принципи його здійснення. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2021. № 1(76). С. 153-161.

2. Копитко М., Грицан В. Сутність, значення та особливості антикризового управління підприємством в умовах впливу на нього чинників війни та євроінтеграційних процесів. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія економічна)*. 2024. № 1. С. 36-42.

3. Масловська Л. Ц., Головач К. С. Формування системи антикризового управління сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2017. № 9. С. 12-17.

4. Орехова А., Іванченкова Л., Ужва А. Формування системи антикризового управління в забезпеченні економічної безпеки підприємств. *Development Service Industry Management*. 2024. № 1. С. 247-252.

Пілявоз Тетяна Миколаївна – к.е.н., доцент кафедри підприємництва, логістики та менеджменту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: vitan1975.75@gmail.com

Терещук Артем Дмитрович – студент групи МБА-23м, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: tereshchukartem.2001@gmail.com

Piliavoz Tetiana – Cand. Sc. (Econ.), Assistant Professor of the Department of Entrepreneurship, Logistics and Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: vitan1975.75@gmail.com

Tereshchuk Artem – Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : tereshchukartem.2001@gmail.com